

**มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว
และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ศึกษากรณี การชดใช้ค่าเสียหาย
แก่ผู้เสียหาย และการดำเนินคดีในส่วนแพ่ง¹**

ปฏิพัทธ์ บุญรงค์²

ในสถานการณ์ปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดที่ก่อขึ้นโดยเด็กหรือเยาวชนก็มีสถิติที่สูง โดยการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้นมีด้วยกันหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดฐานอื่น ๆ อีกมากมาย การที่จะแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนั้น จำเป็นต้องแก้ที่สาเหตุและหาแนวทางวิธีการแก้ไขที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและป้องกันไม่ให้เกิดมากระทำผิดซ้ำอีกในอนาคต ซึ่งการกระทำความผิดในบางกรณี ไม่เพียงแต่จะสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้แก่คู่กรณีเพียงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบรุนแรงต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอีกด้วย

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ว่าด้วย มาตรการพิเศษแทนสำหรับเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนได้แก้ไขกลับตัวปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยไม่ใช่กระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล หรือไม่ต้องมีคำพิพากษาอันจะเป็นมลทินหรือประวัติติดตัวที่จะเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตต่อไป ในภายภาคหน้า อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาในความเสียหายที่ได้รับ โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ สหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทั้งสมาชิกในครอบครัว และผู้นำชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการเข้ามาแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด ปรับวิธีคิดให้กับเด็กและเยาวชนได้มองเห็นคุณค่าในตัวเอง มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ และสามารถเป็นบุคคลที่มีคุณภาพกลับมาสู่สังคมได้อย่างปกติสุข เหล่านี้นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่เด็กและเยาวชนผู้หลงผิด เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชน บรรเทาทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ศึกษากรณี การชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการดำเนินคดีในส่วนแพ่ง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ดุพร วงศ์ทองสรรค์ และรองศาสตราจารย์กำธร กำประเสริฐ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดลพบุรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ในส่วนของผู้เสียหาย การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายนั้น ถือเป็นคดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือความรับผิดชอบในทางแพ่งอันเกิดจากผลของการกระทำความผิดอาญาโดยตรง เช่น ความผิดทางอาญาเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายหรือเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวนั้น ย่อมมีสิทธิตามกฎหมายที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งได้ ดังนั้นในกรณีที่กฎหมายใช้มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน ก่อนที่คดีจะเสร็จสิ้นไป กฎหมายควรบัญญัติให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในส่วนแพ่ง เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายแก่จำเลยไปในคราวเดียวกัน เพราะการที่ผู้เสียหายไม่ได้รับการชดเชยเยียวยา หรือการได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่ล่าช้า ย่อมถือว่าเป็นความไม่ยุติธรรม ผู้ศึกษาจึงสนใจ ศึกษาวิธีการและกระบวนการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท การทำสัญญาประนีประนอมในส่วนแพ่งที่สามารถมีสภาพบังคับใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ และการดำเนินคดีในส่วนแพ่ง ในกรณีที่ใช้มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 รวมถึงแนวทางการเยียวยาผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามหลักมาตรฐานสากล ประกอบกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการเพ่งเล็งจากสังคม เกี่ยวกับการได้รับความยุติธรรมที่เหมาะสมของผู้เสียหาย ผู้ศึกษาจึงได้สรุปสภาพปัญหาได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย ในกรณีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง ของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ตามมาตรา 86 เป็นมาตรการแก้ไขและให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนได้กลับตัวเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องคดี และไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี อันเป็นมาตรการทางเลือก ที่ใช้กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อการแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทาชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่เด็กและเยาวชนก่อนฟ้องศาล กฎหมายดังกล่าวในมาตรานี้ มาจากแนวความคิดสมานฉันท์ และเป็นกฎหมายทางเลือกที่จะหันเหเด็กและเยาวชนให้ไม่ต้องถูกดำเนินคดี โดยมุ่งแก้ไขเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้ ในการพิจารณาของผู้ผู้อำนวยการสถานพินิจนั้นจะใช้หลักเกณฑ์หลายประการประกอบกัน ซึ่งข้อเท็จจริงเหล่านี้จะได้จากการสืบเสาะและพินิจ โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตาม หากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อม และการดูแลเลี้ยงดู อาจกำหนดให้ บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคล หรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติตามได้ด้วยก็ได้

เมื่อได้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ครบถ้วนแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจจะรายงานให้อัยการทราบ และอัยการจะมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี ถือว่าสิทธิภาคีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับสิ้นไป แต่อย่างไรก็ตาม สิทธิเรียกร้องทางแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือความรับผิดชอบในทางแพ่งอันเกิดจากผลของการกระทำความผิดอาญา เป็นสิทธิในคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายยังคงมีอยู่ต่อไป ผู้เสียหายก็ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำของจำเลยเป็นคดีใหม่ ด้วยเหตุนี้ผู้เสียหาย จึงอาจจะไม่ได้รับการเยียวยาอย่างทันท่วงที เนื่องจากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 นั้น เป็นกรณีที่ยังไม่ได้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาล ซึ่งแตกต่างจากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีหลังฟ้องตามมาตรา 90 หรือการใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดี ตามมาตรา 132 ที่ทั้งสองมาตรานี้เป็นกรณีมีการฟ้องร้องนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ซึ่งในกรณีมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในมาตรา 86 นั้น การกำหนดค่าเสียหายที่จะชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย จึงไม่ได้มาจากคำวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาล แต่มาจากการทำข้อตกลงร่วมกัน โดยการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทกันระหว่างผู้เสียหายกับเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด ในการนี้อาจจะรวมถึง บิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็กด้วย โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งในกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในฐานะผู้เสียหายตามกฎหมายนั้น ในการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ควรจัดให้มีการทำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความทางแพ่ง เพื่อชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ประการสำคัญคือ จูงใจให้ผู้เสียหายให้ความยินยอม ในการเข้ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแก่เด็กและเยาวชน อันถือเป็นประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดให้ได้รับโอกาสแก้ไขกลับตัว ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนดี โดยไม่ใช้กระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล อันจะเป็นประวัตติดังตัวที่จะเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตต่อไป

โดยในการประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จะใช้วิธีดำเนินการเชิงสมานฉันท์ นอกจากจะวางแผนกำหนดมาตรการให้เด็กเยาวชนหรือผู้ปกครองปฏิบัติตามแผนแล้ว ก็ควรให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย ในการที่จะให้ได้รับการชดเชยความเสียหายด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ กล่าวคือ การไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด โดยมีเป้าหมายคือการให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้ให้อภัยซึ่งกันและกัน อีกวิธีการหนึ่งของกระบวนการเชิงสมานฉันท์ คือการประชุมกลุ่มครอบครัว ซึ่งวิธีการนี้ถือว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชน ที่จะทำให้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด ได้เข้าใจถึงผลกระทบของสมาชิกในครอบครัว และชุมชน ที่เป็นผลจากการกระทำของตัวเอง ทำให้เกิดความสำนึกผิดและมีความคิดที่จะแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ กระบวนการเชิงสมานฉันท์นี้ไม่ได้เป็นวิธีการเพื่อหาข้อยุติเฉพาะเรื่องการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายเพียงเท่านั้น แต่รวมถึงการทำข้อตกลงที่จะให้สมาชิกในครอบครัว และตลอดจนคนในชุมชนที่จะมีหน้าที่ร่วมกัน ในการทำหน้าที่สอดส่องดูแลพฤติกรรมของเด็กในปกครองของตน และประทับประคองไม่ให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต เนื่องด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มักจะนำมาใช้กับความผิดที่ไม่ร้ายแรง อันเป็นการ

สอดคล้องกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในมาตรา 86 ที่กฎหมายกำหนดให้ใช้เฉพาะในคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูง คือ จำคุกไม่เกิน 5 ปี ซึ่งในการศึกษานี้ การกำหนดเงื่อนไขในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะวิเคราะห์มุ่งเน้นไปในเรื่องการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักปณิธานว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ที่มีใจความสำคัญคือการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมในทุกมิติ โดยในกรณีใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา 86 นั้น ในการประชุมเพื่อจัดทำแผนฯ ผู้มีหน้าที่ควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท และมีการตกลงระงับข้อพิพาท และทำสัญญาประนีประนอมในส่วนของการเสียหาย และวิธีการในการชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย บรรจุในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู อันจะเป็นเงื่อนไขให้เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด รวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครองได้ปฏิบัติตาม ซึ่งในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน หากได้ทำข้อตกลงใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมต้องได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองที่เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองตามกฎหมาย ต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออนุญาตทำสัญญาประนีประนอมยอมความแทนผู้เยาว์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 (12) เพื่อให้ข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นชอบด้วยกฎหมาย ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความตามหลักของกฎหมายนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องที่มีอยู่เดิมของแต่ละฝ่ายได้นั้นระงับสิ้นไป คู่สัญญาแต่ละฝ่ายได้สิทธิใหม่ตามที่ได้ตกลงกันในสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งในกรณีตามมาตรา 86 ว่าด้วยเรื่องการใช้มาตรการพิเศษในชั้นก่อนฟ้อง เป็นกรณีที่ยังไม่มีคดีขึ้นสู่ศาล จึงอาจจะนำวิธีการและหลักกฎหมายว่าด้วยเรื่อง การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี ตามบทบัญญัติ 20 ตรี แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาปรับใช้ได้เพื่อพัฒนากฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการกำหนดเกี่ยวกับกรณีที่คู่สัญญาสามารถตกลงหรือประนีประนอมกันได้ คู่สัญญาอาจร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง ในการยื่นคำร้องดังกล่าวนี้ ผู้ร้องต้องแสดงเหตุผลความจำเป็นต่อศาล ในการที่ศาลต้องมีคำพิพากษายกฟ้อง หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีมีความจำเป็นที่สมควรจะมีคำพิพากษาไปในเวลานั้น ศาลก็จะมีคำพิพากษาไปตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว (คำพิพากษายกฟ้อง) ซึ่งคำพิพากษายกฟ้องนี้ ย่อมทำให้ข้อตกลงในสัญญาประนีประนอมยอมความบังคับ เปรียบเสมือนคำพิพากษาทั่วไป ที่คู่ความสามารถบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากอีกฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ และความในวรรคสองตอนท้ายของ มาตรา 20 ตรี บัญญัติให้นำความในมาตรา 138 ว่าด้วยเรื่องคำพิพากษายกฟ้อง มาใช้บังคับโดยอนุโลม อีกทั้งมาตรา 20 ตรี วรรคสามได้กำหนดว่า “การขอและการดำเนินการตามมาตรา 20 ตรี ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล” กรณีนี้ย่อมถือว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายที่อาจจะลดภาระและประหยัดค่าใช้จ่าย

ผู้ศึกษาเห็นว่า เมื่อมีการทำสัญญาประนีประนอม ในส่วนของการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย เป็นองค์ประกอบเงื่อนไขของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ย่อมเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายอย่างยิ่ง หากสุดท้ายแล้วผู้มี

หน้าที่ปฏิบัติ ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กฎหมายก็กำหนดให้มีการดำเนินคดีต่อไปตามมาตรา 88 แต่ในส่วนของการเสียหายทางแพ่ง หากไม่ได้ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ ผู้เสียหายก็สามารถบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งฐานละเมิด เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนที่จะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อกำหนดค่าเสียหายที่มีความยุ่งยากในส่วนแพ่งเกี่ยวกับความเสียหายกันอีก เพราะในส่วนดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นที่ยุติด้วยการตกลงผ่อนผันให้แก่กันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ตามคำพิพากษาคตามยอม ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 87 ที่กำหนดลักษณะ เงื่อนไข และวิธีการ ของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และเพิ่มเติมมาตรา 87/1 ให้สอดคล้องกัน เพื่อให้ข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมมีสภาพบังคับได้ ให้ผู้เสียหายได้รับค่าใช้จ่ายค่าเสียหาย ที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายอย่างแท้จริง

2. ปัญหาการค่าใช้จ่ายความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ในกรณีที่ศาลใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้อง ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา สำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 เป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลังการฟ้องคดี ในคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดและมีการฟ้องต่อศาลแล้ว หากเป็นคดีที่กฎหมายกำหนด อัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี จะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม โดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขว่า เด็กหรือเยาวชนที่ กระทำความผิดต้องไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกมาก่อน ยกเว้นแต่เป็นโทษที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร ศาลสามารถใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในชั้นหลังฟ้องได้ โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนี้ มีเงื่อนไขคือผู้เสียหายต้องให้ความยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้านด้วย

โดยการที่ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควร ดำเนินการเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสนอต่อศาล และเมื่อศาลเห็นชอบด้วยแผนดังกล่าว ศาลจะสั่งให้ดำเนินการไปตามแผน ในกรณีนี้ศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว ตามมาตรา 90 และเมื่อปรากฏว่าได้มีการปฏิบัติตามแผนครบถ้วนแล้ว ศาลก็จะสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ อันจะมีผลทำให้สิทธิในคดีอาญาเป็นอันระงับตามมาตรา 92 แม้จะกำหนดว่า ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง ก็เป็นเรื่องที่ผู้เสียหายต้องไปฟ้องร้องทางแพ่งฐานละเมิดต่อไป ซึ่งในกรณีที่ศาลใช้มาตรการพิเศษตามมาตรา 90 โดยสภาพย่อมไม่มีคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ที่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาจะต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญา ตามมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ด้วยเหตุนี้คดีในส่วนแพ่ง

ผู้เสียหายก็ต้องนำสืบเกี่ยวกับค่าเสียหายตามภาระการพิสูจน์ ซึ่งมีความยุ่งยากและก่อให้เกิดภาระแก่ผู้เสียหายเกินความจำเป็น

ซึ่งผู้ศึกษามีความเห็นเห็นว่า ก่อนที่ศาลจะสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในมาตรานี้ หากปรากฏว่าผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในฐานะผู้เสียหายตามกฎหมาย เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เสียหาย ให้ได้รับชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น และเพื่อเป็นการสอดคล้องตามปณิญาสาเกล้าด้วย หลักการพื้นฐานในการสร้างความยุติธรรมให้แก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 และหลักการเชิงสมานฉันท์ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ศาลควรจัดให้มีการไต่ถามเพื่อระงับข้อพิพาทในส่วนแบ่ง โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันในศาลเสียก่อน ในการนี้อาจจะให้พ่อแม่ ผู้ปกครองของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน เข้าร่วมในการเจรจาตกลงด้วยก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติเราจะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนย่อมไม่มีความสามารถในการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดและมีการฟ้องต่อศาล พ่อแม่ ผู้ปกครอง แม้จะไม่ได้เป็นคู่ความในคดี แต่พ่อแม่ ผู้ปกครอง อาจจะยอมตกลงผูกพันตนในการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายได้ ซึ่งตามปกติแล้ว พ่อแม่ ผู้ปกครอง ของผู้กระทำความผิดย่อมมีความรักความห่วงใยต่อบุตรหลานของตน ย่อมไม่ปรารถนาให้บุตรหลานต้องถูกดำเนินคดี หรือต้องคำพิพากษาอันเป็นการเสียอนาคต ซึ่งในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กฎหมายกำหนดให้ เด็กหรือเยาวชนชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย เป็นเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง ปฏิบัติตามอยู่แล้ว อันเป็นการสอดคล้องกับแนวคิดตามกฎหมายอาญาของไทย ที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดได้ชดใช้เยียวยาผู้เสียหายเป็นเงื่อนไข ที่ศาลอาจรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษไว้ เพื่อเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัว และปฏิบัติตามเงื่อนไข ซึ่งปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ในวรรคสาม ความว่า “เงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติของผู้กระทำความผิดในวรรคหนึ่งศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อตามควรแก่กรณีก็ได้ ดังต่อไปนี้. . . (7) ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายโดยวิธีอื่นให้แก่ผู้เสียหายตามที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายได้ตกลงกัน. . .

เนื่องจากการใช้มาตรการพิเศษฯ ในมาตรานี้ จะดำเนินการได้นั้น ผู้เสียหายต้องให้ความยินยอมด้วยเสียก่อน การที่มีข้อตกลงให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายโดยการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้เสียหายตกลงปลงใจให้ความยินยอมในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ สัญญาประนีประนอมนี้อาจจะมี พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้าร่วมในการตกลงด้วย ซึ่งในกรณีนี้ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชน และเป็นคู่สัญญาในข้อตกลงดังกล่าว ตามกฎหมายแล้วการทำข้อตกลงใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมต้องได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 (12) หากไม่มีคำสั่งอนุญาตจากศาล ข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมนั้นย่อมไม่ผูกพันผู้เยาว์ หากในกรณีที่ทำข้อตกลงประนีประนอมนั้น ได้มี พ่อแม่ ผู้ปกครอง ยอมตกลงผูกพันตนในการตกลงด้วย ข้อตกลงในส่วนนั้น

ย่อมมีผลสมบูรณ์ที่บุคคลเหล่านั้นที่จะมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม เนื่องด้วยในกรณีนี้เป็นการทำข้อตกลง ประนีประนอมยอมความกันในศาล ซึ่งก่อนที่ศาลจะพิพากษาตามขอม้นั้น กฎหมายกำหนดให้ศาลต้อง พิจารณาว่าสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และได้มีคำพิพากษาไปตาม ข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น การที่ศาลได้พิจารณาแล้วว่าสัญญาประนีประนอมยอมความ นั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และได้มีคำพิพากษาไปตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ ย่อมถือได้ว่า ศาลได้ใช้ดุลพินิจมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ใช้อำนาจปกครองทำสัญญาประนีประนอมแทนผู้เยาว์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 (12) แล้ว ดังนั้น คำพิพากษาคตามขอมในคดีส่วนแพ่ง ย่อมมีผลตามกฎหมายและผูกพันคู่ความ โดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายใน ส่วนแพ่งอีก ในกรณีที่ไม่นปฏิบัติตามคำบังคับตามคำพิพากษาคตามขอม ฝ่ายที่ผิดสัญญาย่อมถือว่าเป็นลูกหนี้ ตามคำพิพากษา เข้าหนี้ตามคำพิพากษา ชอบที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สิน อาศัยสิทธิ เรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นภายในสิบปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 วรรคแรก และหากในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในการทำสัญญาขอมในศาลด้วยแล้ว คำพิพากษาย่อมผูกพันคู่ความ และ บุคคลภายนอกด้วย ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 หากคู่ความหรือ บุคคลภายนอกไม่ปฏิบัติตามสัญญาขอม ก็สามารถบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยไม่ต้องไปฟ้องร้องกันใหม่ หากเป็นเช่นนี้จะทำให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายอย่างมาก และทำให้ ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาเพื่อบรรเทาความเสียหายด้วยความรวดเร็ว

3. ปัญหาการดำเนินคดีในส่วนแพ่ง ในกรณีที่ศาลใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดี ตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 132

มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 เป็นมาตรการพิเศษในกรณีที่ศาลเห็นว่าตาม พหุติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา เนื่องด้วยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับ คดีอาญาไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาบังคับใช้แก่ คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ตามความมาตรา 6 ซึ่งใน กรณีที่ศาลใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 นั้นโดยสภาพย่อมไม่มีคำพิพากษาในคดีส่วน อาญา ซึ่งบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดี ส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ...”

ซึ่งในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย และ ให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับตามมาตรา 133 วรรคหนึ่ง แต่ไม่ทำให้สิทธิในคดีส่วนแพ่งของ ผู้เสียหายระงับสิ้นไปด้วย เมื่อศาลมีคำสั่งยุติคดี จึงเป็นปัญหาในแนวทางปฏิบัติและการตีความในส่วนของ

การได้รับการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย ซึ่งในกรณีที่ศาลสั่งยุติคดีมีผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับไป และมีผลทำให้คดีส่วนแพ่งตกไปด้วยนั้น อาจจะไม่เป็นผลดีแก่ผู้เสียหาย และทำให้ผู้เสียหายอาจไม่ได้รับการเยียวยาเพื่อบรรเทาความเสียหายอย่างแท้จริง หากผู้เสียหายต้องดำเนินคดีส่วนแพ่งฐานละเมิด เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเป็นคดีใหม่ ทั้งยังต้องต้องเสียค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับหลักปณิญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ที่กำหนดหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย และการชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหายโดยผู้กระทำความผิด และเพื่อให้เกิดความชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินคดีส่วนแพ่ง ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 นั้น กฎหมายควรมีวิธีการเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาชดเชยความเสียหาย ซึ่งอาจจะแบ่งได้ 2 กรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง ศาลควรจัดให้มีการทำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ หากคู่กรณีตกลงหรือประนีประนอมยอมความเกี่ยวกับจำนวนและวิธีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้แล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษตามยอม พร้อมกับกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี ในการทำสัญญาประนีประนอมยอมนี้ อาจจะมี พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้าร่วมในการตกลงด้วย ซึ่งในกรณีนี้ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชน หากคู่สัญญาเป็นเด็กและเยาวชนรวมอยู่ด้วย การทำข้อตกลงใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมต้องได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 (12) ซึ่งหากไม่มีคำสั่งอนุญาตจากศาล ข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมนั้นย่อมไม่ผูกพันผู้เยาว์ หากในกรณีที่ทำข้อตกลงประนีประนอมยอมนั้น ได้มี พ่อแม่ ผู้ปกครอง ยอมตกลงผูกพันตนในการตกลงด้วย ข้อตกลงในส่วนย่อมมีผลสมบูรณ์ที่บุคคลเหล่านั้นมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม

เนื่องด้วยในกรณีนี้เป็นการทำข้อตกลงประนีประนอมยอมความกันในศาล ซึ่งก่อนที่ศาลจะพิพากษตามยอมนั้น กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องพิจารณาว่าสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และได้มีคำพิพากษาไปตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น การที่ศาลได้พิจารณาแล้วว่าสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และได้มีคำพิพากษาไปตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ ย่อมถือได้ว่า ศาลได้ใช้ดุลพินิจมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ใช้อำนาจปกครองทำสัญญาประนีประนอมแทนผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1574 (12) แล้ว ดังนั้น คำพิพากษตามยอมในคดีส่วนแพ่ง ย่อมมีผลตามกฎหมายและผูกพันคู่ความ หากฝ่ายที่มีหน้าที่ ไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับในคำพิพากษตามที่ตกลงกันในสัญญาประนีประนอมยอมความ ผู้เสียหายย่อมบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อีกทั้งหากในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในการทำสัญญายอมในศาลด้วยแล้ว คำพิพากษาย่อมผูกพันคู่ความ และบุคคลภายนอกด้วย ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 ซึ่ง

ถือว่าเป็นผลดีแก่ผู้เสียหาย ที่จะทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาเพื่อบรรเทาความเสียหายอย่างแท้จริง ผู้เสียหายไม่ต้องไปเริ่มต้นดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอีก ที่จะต้องพิสูจน์ความเสียหาย เพื่อกำหนดค่าสินไหมทดแทน และต้องเสียค่าธรรมเนียมค่าขึ้นศาลในการดำเนินคดีอันเป็นภาระยิ่งขึ้น ให้แก่ผู้เสียหายทั้งด้านทรัพยากร สภาพจิตใจ และเวลา

กรณีที่สอง ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้

กรณีความรับผิดชอบในทางแพ่งมีมูลมาจากการกระทำผิดในทางอาญา ซึ่งในกรณีที่ศาลใช้มาตรการ แทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 โดยสภาพย่อมไม่มีคำพิพากษาในคดีส่วนอาญา ซึ่งบทบัญญัติแห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีส่วนแพ่ง ศาลจะต้องถือ ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา. . .” ประกอบกับ มาตรา 47 ซึ่งบัญญัติว่า “คำพิพากษาคดี ส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งโดยไม่ต้อง คำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่” ในทางปฏิบัติ จึงเกิดปัญหาในการตีความและ ความขัดแย้งเกี่ยวกับการดำเนินคดีในส่วนแพ่ง ในกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทน ในการกระทำความผิดที่เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพ ในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย โดยการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือสิทธิในทางทรัพย์สินนั้น จะต้อง ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย ตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการละเมิด แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดจะมากน้อยเพียงใดนั้น ศาลต้องใช้ดุลพินิจ พิจารณาตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการละเมิดนั้น แม้การพิพากษาคดีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดและ กำหนดค่าสินไหมทดแทนไม่จำเป็นต้องดำเนินตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญา ก็ไม่ได้หมายความว่าศาลจะ พิพากษาคดีส่วนแพ่งให้จำเลยต้องรับผิดชอบทางแพ่งเสมอไป หากข้อเท็จจริงทางแพ่งก็ยังไม่พอพียงว่าจำเลยได้ กระทำละเมิดต่อโจทก์ ศาลย่อมพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายไม่ได้ ต้องยกฟ้องคดีส่วนแพ่งไปตาม พยานหลักฐานที่ปรากฏ

ดังนั้น “ก่อน” ที่ศาลจะมีคำสั่งใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดี ตามมาตรา 132 ศาลควรจัด ให้มีการไกล่เกลี่ยประนีประนอมระหว่างผู้เสียหายและจำเลย ในการนี้ศาลอาจกำหนดให้ บิดา มารดา ผู้ปกครอง เข้าร่วมด้วยก็ได้ หรือหากคู่ความทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงในส่วน of ค่าเสียหายทางแพ่งกัน ได้ ศาลต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในสำนวนคดี และมีคำพิพากษาคดีในส่วนแพ่ง ให้เสร็จสิ้นไป พร้อมกับมีคำสั่งใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดี เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาเพื่อบรรเทาความเสียหายด้วยความรวดเร็ว เพื่อเป็นการพัฒนา บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และสอดคล้องกับคำแนะนำของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการดำเนินคดีในส่วนแพ่ง

ในกรณีที่ศาลใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2562 ผู้ศึกษาเห็นว่าควรเพิ่มเติม มาตรา 132/1 เพื่อให้การคุ้มครองผู้เสียหาย ให้ได้รับชดเชยค่าเสียหาย มีความชัดเจน เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวนี้นักศึกษาได้วิเคราะห์กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง และหลักมาตรฐานสากล ศึกษาแนวคิดตามหลักนิติธรรม ตลอดจนหลักทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวไปข้างต้น จึงสรุปได้ว่ามาตรการพิเศษแทนสำหรับเด็กและเยาวชน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนได้แก้ไขกลับตัวปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนดี โดยไม่ใช่กระบวนการฟ้องร้องคดีต่อศาล อันจะเป็นมลทินหรือประวัติติดตัวที่จะเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตต่อไปในภายภาคหน้า แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ต้องให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ไม่ควรมองข้าม หากว่าผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ยังคงไม่ได้รับการเยียวยาจากความเสียหายที่เกิดขึ้น ย่อมเป็นความไม่ยุติธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดอย่างเท่าเทียม แม้กฎหมายจะให้ความสำคัญในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน ในการได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู แต่ในขณะเดียวกันผู้เสียหายก็ควรที่จะได้รับการเยียวยาไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ ด้านค่าสินไหมทดแทนที่เกิดจากความเสียหาย หรือแม้แต่การที่ผู้เสียหายขาดโอกาสอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นผลมาจากการกระทำของเด็กและเยาวชนด้วยเช่นกัน ดังนั้น ในการใช้มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชนที่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ก็ต้องไม่เป็นการละเลยผู้เสียหาย ที่ต้องได้รับการคุ้มครองดูแล ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน อันเป็นการดำเนินกระบวนการที่เป็นไปด้วยความยุติธรรมตามหลักนิติธรรมและหลักมาตรฐานสากล เพื่อให้เกิดความสมดุลในการคุ้มครองสิทธิระหว่างผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน และผู้เสียหายไปพร้อม ๆ กัน

เพื่อให้การชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายและการดำเนินคดีในส่วนแพ่ง ในกรณีใช้มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ ชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแก้ไข พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังนี้

1. ปัญหาการได้รับการเยียวยาชดเชยความเสียหายของผู้เสียหาย ในกรณีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง ของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 ขอเสนอแนะดังนี้

เพื่อให้กำหนดให้ข้อตกลงระงับข้อพิพาททางแพ่งหรือสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และการทำข้อตกลงระงับข้อพิพาททางแพ่ง และการประนีประนอมยอมความชอบด้วยกฎหมาย และสามารถบังคับได้ ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ อันจะต้องได้รับอนุญาตจากศาล โดยแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 87 ในวรรคสาม

มาตรา 87 วรรคสาม “แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามวรรคหนึ่ง อาจกำหนดให้ว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ กำหนดให้ชดใช้เยียวยาความเสียหาย โดยจัดให้มีการไต่ถามถึงระดับข้อพิพาททางแพ่งหรือทำสัญญา ประนีประนอมยอมความเพื่อประโยชน์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย โดยผู้ใช้อำนาจ ปกครองยื่นคำร้องขออนุญาตทำสัญญาประนีประนอมแทนผู้เยาว์ตามมาตรา 1547 (12) แห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนด ให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบ ชั่วโมง หรือกำหนดให้นำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้เพื่อประโยชน์ในการ แก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกินหนึ่งปี”

และเพื่อเป็นการให้สอดคล้องกับเงื่อนไขในมาตรา 87 ในการที่จะให้ข้อตกลงรับข้อพิพาท ทางแพ่งหรือสัญญาประนีประนอมมีสภาพบังคับ โดยการยื่นคำร้องให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม ผู้ศึกษา มีความเห็นว่าควรเพิ่มเติม มาตรา 87/1

มาตรา 87/1 “ในกรณีที่มีการตกลงรับข้อพิพาททางแพ่ง หรือทำสัญญาประนีประนอมกันไว้ คู่สัญญาอาจร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม พร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นต่อศาล หากศาลเห็นว่า กรณีมีความจำเป็นที่สมควรจะมีคำพิพากษาไปในเวลานั้น ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาไปตามข้อตกลงหรือสัญญา ประนีประนอมยอมความดังกล่าวได้ โดยให้นำความในมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ แพ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การขอและการดำเนินการตามมาตรานี้ ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล

คำสั่งของศาลที่ออกตามความในมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

2. ปัญหาการได้รับการเยียวยาชดใช้ความเสียหายของผู้เสียหาย ในกรณีที่ศาลใช้มาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้อง ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 ผู้ศึกษาขอเสนอแนะ

แก้ไข มาตรา 90 “เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตรา โทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏ ว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้ กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและ ผู้เสียหายยินยอมและ โจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติกรรมแห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม เกินสมควร และศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชย เยียวยาตามสมควร โดยจัดให้มีการไต่ถามถึงข้อพิพาททางแพ่งหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความ เพื่อ ประโยชน์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย หากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็น

ประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควร จัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติแล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ดำเนินการตามนั้น ในกรณีที่มีการทำข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความดังกล่าว เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชน ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ใช้อำนาจปกครองทำสัญญาประนีประนอมแทนผู้เยาว์ ตามมาตรา 1547 (12) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้วมีคำพิพากษาในส่วนแพ่งตามข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความนั้น และให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบ ให้ดำเนินการสอบสวนพิจารณาต่อไป”

3. ปัญหาการดำเนินคดีในส่วนแพ่ง ในกรณีที่ศาลใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดี ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 132 โดยเพิ่มเติม มาตรา 132/1

มาตรา 132/1 “ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งตามมาตรา 132 ถ้าในคดีนั้นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเอง หรือผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 หรือพนักงานอัยการมีคำขอให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ให้ศาลจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อประโยชน์ในการพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ในการนี้ศาลอาจกำหนดให้ บิดา มารดา ผู้ปกครอง เข้าร่วมด้วยก็ได้ หากคู่กรณีตกลงหรือประนีประนอมยอมความเกี่ยวกับจำนวนและวิธีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้แล้ว เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความดังกล่าวเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชน ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ทำสัญญาประนีประนอมแทนผู้เยาว์ตามมาตรา 1547 (12) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้วมีคำพิพากษาดำเนินการตามข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความนั้น พร้อมกับคำสั่งกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี

ในกรณีที่คู่กรณีไม่สามารถตกลงหรือประนีประนอมยอมความเกี่ยวกับจำนวนและวิธีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ให้ศาลดำเนินการสอบสวนการพิจารณาวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีอาญา ในประเด็นค่าสินไหมทดแทน และมีคำพิพากษาในส่วนแพ่งตามข้อเท็จจริงนั้น ไปพร้อมกับคำสั่งกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดีด้วย”

เอกสารอ้างอิง

คำแนะนำของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการดำเนินการในคดีส่วนแพ่งในกรณีที่ศาลใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2562.

จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: การคืนอำนาจแก่เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2548.

ณรงค์ ทองอำไพ. การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา ศึกษากรณี การกำหนดเงื่อนไข คุณสมบัติให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย [Online]. Available URL: https://library.coj.go.th/pdf-view.html?fid=51442&table=files_biblio&fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR1VCMTCTtcwxi-oAuQ_1sosdoU1M20EU-lvFStqo3WZZAdNoPBT6JkenbY_aem_7VqF3-9oHhdMo35ZOqwPWg, 2567 (กรกฎาคม, 31).

ตรัสกณ ภัทรภรพงศ์. การบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1: ศึกษากรณีทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลเยาวชนและครอบครัว. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม [Online]. Available URL: https://library.coj.go.th/pdf-view.html?fid=51349&table=files_biblio&fbclid=IwY2xjawEv1iFleHRuA2FlbQIxMAABHatmXgTLZRF3QTxQPiE05wjdR-34anzhSoH0cC-pR_Y_H9mQNcBa8nXpw_aem_do6FUqm2gZlixQhyQ4BUng, 2567 (สิงหาคม, 8).

พงษ์วัฒน์ บุญพิทักษ์. การไต่ถามก่อนฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี. สำนักกฎหมาย สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร [Online]. Available URL: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2602, 2567 (สิงหาคม, 6).

สาขกร ทองขาวจำ. “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการระงับข้อพิพาท: ศึกษาการไต่ถามคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปีในชั้นศาล.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562.

สทรรฐ กิติ สุภาร. คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (ปรับปรุงใหม่ 2562). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์-พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2561,

อโนชา ชีวิตโสภณ. การสร้างดุลยภาพแห่งสิทธิแก่ผู้เสียหายในศาลเยาวชนและครอบครัวตามหลักนิติธรรม. หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 9. วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ [Online]. Available URL: https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=14492, 2567 (สิงหาคม, 1).